

Юридичні науки

УДК 343.353

Клюшин Володимир Васильович

науковий співробітник

Національний університет оборони України

Kliushyn Volodymyr

Researcher

National Defence University of Ukraine

ORCID: 0000-0003-1609-1376

Шарапанюк Альона Олексіївна

науковий співробітник

Національний університет оборони України

Sharapaniuk Alyona

Researcher

National Defence University of Ukraine

ORCID: 0009-0000-4478-5960

Кувшинова Анастасія Олексіївна

науковий співробітник

Національний університет оборони України

Kuvshynova Anastasiia

Researcher

National Defence University of Ukraine

ORCID: 0009-0008-0069-8994

**ОГЛЯД ДІЮЧИХ УРЯДОВИХ ПОЛІТИК ТА ЗАКОНОДАВСТВА
ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В МЕДИЧНОМУ
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ**

REVIEW OF EXISTING GOVERNMENTAL POLICIES AND LEGISLATION ON PREVENTING CORRUPTION IN MEDICAL CARE IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR

***Анотація.** Дослідження даної теми є дуже важливим, оскільки це може вплинути на якість та ефективність надання медичних послуг та національної безпеки. Корупція може призвести до відхилень у виборі лікарських засобів та послуг, а також може негативно вплинути на доступність медичної допомоги для військовослужбовців та членів їх сімей.*

***Ключові слова:** корупція, запобігання корупції, медичне забезпечення.*

***Summary.** Researching this topic is very important because it can affect the quality and efficiency of healthcare delivery and national security. Corruption can lead to deviations in the choice of medicines and services, and can negatively affect the availability of medical care for military personnel and their families.*

***Key words:** corruption, prevention of corruption, medical care.*

Вступ. Корупція в секторі безпеки може проявлятися в різних формах, включаючи відкати і хабарі, просування неконкурентних контрактів і маніпуляції із зарплатами військовослужбовців, нецільове використання бюджетних коштів і використання військових ресурсів для отримання позабюджетних доходів [2]. Нещодавнє стрімке зростання приватних військових та охоронних компаній, які виконують певні види діяльності в межах держави, передаючи їх на аутсорсинг за обмеженими правилами, ще більше розширило можливості для корупції.

Корупція в медичному забезпеченні у секторі безпеки та оборони в Україні може виникнути з ряду причин, включаючи відсутність

ефективного контролю і нагляду, недостатню прозорість у процесах закупівель, недостатню фінансову прозорість, конфлікт інтересів, недостатню етичність у поведінці посадових осіб та інше. Для боротьби з корупцією в цій сфері необхідно впроваджувати системи контролю, вдосконалювати законодавство, підвищувати прозорість та залучати громадськість до моніторингу діяльності.

Мета. Метою статті є дослідження особливостей корупції в оборонному секторі в умовах воєнного стану та розробка заходів щодо зниження рівня корупції в оборонному секторі в умовах воєнного стану та після війни.

Аналіз останніх досліджень. Проблема протидії корупції була предметом наукового інтересу багатьох вчених, такі як: А. Будрін, який висвітлив та дослідив тему «яєчного скандалу», після якого Міністерство оборони України створило Департамент з питань запобігання та виявлення корупції, Ю. Ніколов, який дослідив корупційні прояви в забезпеченні військових, А. Салат, М. Буряк, А. Юрченко, які займалась викриттям корупційних історій, пов'язаних з відбудовою на деокупованих територіях, Ю. Корогодський та інші. Водночас особливості боротьби з корупцією в оборонному секторі в умовах воєнного стану та у післявоєнний період залишаються недостатньо вивченими. Цим і зумовлена актуальність теми, обраної для цього дослідження.

Виклад основного матеріалу. Медичне забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей має досить важливе значення, оскільки спрямоване не тільки на збереження їх життя та здоров'я, а й на відновлення їх здоров'я у випадку втрати працездатності, підтримання належного рівня фізичної форми, необхідної для виконання покладених на них завдань і функцій. Корупція в медичному забезпеченні у секторі безпеки та оборони може включати різні види порушень, зокрема: вимагання хабарів для надання швидкої медичної допомоги, підроблення

медичних документів або отримання неналежної медичної продукції через хабарі чи інші корупційні шляхи. Дані прояви можуть призвести до того, що бойові бригади та військовий персонал не отримують належного лікування або втрачають доступ до критично важливих медичних послуг. Така корупція може підірвати безпеку та ефективність військових операцій.

Такі корупційні практики існували і до введення воєнного стану, але в умовах воєнного стану вчиняти такі дії стало легше, оскільки багато закупівель перестали бути відкритими для громадськості. Одним із прикладів є договір про закупівлю між Міністерством оборони України та ТОВ "Актив Компані" послуг з організації харчування у 2023 році. Згідно з ним, вартість окремих продуктів харчування для потреб збройних сил в окремих регіонах зросла на 266% порівняно з 2021 роком, що є надто перебільшеним, навіть з урахуванням 26% рівня інфляції [1].

Загалом подолання корупції є одним з пріоритетних напрямів діяльності Міністерства оборони України, і воно ставить собі за мету створення стійкої та ефективної системи запобігання корупції у структурних підрозділах Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України та інших органах військового управління і Збройних сил України в цілому, а також в установах, організаціях, державних підприємствах та не бюджетних суб'єктах господарювання, які належать до сфери управління Міністерства оборони України [2, с. 133].

У 2023 році в Міністерстві оборони України було створено Департамент з питань запобігання та виявлення корупції Міноборони України. Основним завданням Департаменту є просування та реалізація принципу нульової толерантності до корупції [3]. Єдине, що не зрозуміло, чому такий департамент був створений у березні 2023 року після гучного антикорупційного скандалу. Безумовно, позитивним є те, що Міністерство оборони відреагувало, прийняло відповідні кадрові рішення та

реформувало систему. Однак важливо, щоб ці заходи були не декларативними, а дійсно мали позитивні наслідки.

Крім того, інституційною антикорупційною зміною є й створення згідно з наказом Міністерства оборони України № 159 від 17 червня 2022 року Агенції оборонних закупівель [4]. Згідно зі статутом, це державне підприємство мало бути єдиним державним органом, який би забезпечував централізовану закупівлю товарів, робіт і послуг у сфері національної безпеки і оборони за рахунок коштів державного бюджету та інших фінансових ресурсів [5]. Однак 16 травня 2023 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 494 "Деякі питання здійснення державними замовниками закупівель для потреб оборони" [4], яка закріпила це питання на законодавчому рівні.

Існуюча антикорупційна правова система у сфері безпеки і національної оборони включає різноманітних суб'єктів на трьох підрівнях: на рівні глави держави та офіційного політичного керівництва держави; на рівні спеціально створених національних антикорупційних органів; та на рівні окремих відомств (у межах системи національної безпеки і національної оборони). Це передбачає наявність спеціальних функцій та повноважень у сфері протидії корупції. Така практика є типовою для більшості країн сучасного світу. Відповідно до етапів, правові заходи з подолання корупції в секторі безпеки і оборони України реалізуються на рівні політичного керівництва держави, на функціональному рівні спеціалізованих державних антикорупційних органів та на галузевому рівні.

Міжнародне співробітництво також має важливе значення для подолання корупції в оборонному секторі. Країни повинні працювати разом, обмінюючись передовим досвідом та інформацією, а також зміцнювати міжнародні правові рамки, такі як Конвенція ООН проти корупції, для запобігання та розслідування корупційних дій в оборонному

секторі. Загалом, міжнародне оборонне співробітництво може відігравати важливу роль у зниженні рівня корупції. Перш за все, воно може підвищити прозорість. Обмінюючись найкращими практиками, інформацією та досвідом, країни можуть розробити стандартизовані керівні принципи і процедури, які сприятимуть прозорості та підзвітності. Це може зменшити можливості для корупційних дій і збільшити можливості для виявлення та запобігання шахрайству.

Україна прийняла декілька законів щодо протидії корупції в медичному забезпеченні та секторі безпеки та оборони. Одним із них є «Закон України про протидію корупції», прийнятий у 2014 році. Цей закон передбачає створення спеціальних антикорупційних органів та механізмів для боротьби з корупцією в усіх сферах, включаючи медичну та військову.

Також, урядом було затверджено Антикорупційну програму на 2023-2025 роки від 4 березня 2023 р. № 220 [3]. Ця програма спрямована на посилення заходів щодо запобігання та протидії корупції в Україні. Вона включає такі ініціативи, як підвищення прозорості в урядових процесах, сприяння підзвітності, покращення захисту викривачів та впровадження антикорупційних заходів у різних секторах. Програма також фокусується на судовій реформі, правоохоронній системі та державних закупівлях для вирішення проблем системної корупції в країні.

Одним із завдань Антикорупційної програми є забезпечення проведення аналізу та оцінки корупційних ризиків у діяльності військово-медичних закладів та ВЛК з метою удосконалення організації їх роботи, усунення корупціогенних факторів та корупційних зловживань, забезпечення гарантій дотримання прав призовників, військовозобов'язаних та військовослужбовців (КМС ЗС України, перше півріччя 2024 року).

Крім того, в Україні існує закон про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, який має на меті запобігання корупції у галузі

закупівельних процедур. Також варто відзначити закон про заборону хабарництва, що покликаний запобігти поширенню корупції серед посадових осіб.

Згідно з останніми звітами, рівень корупції в Україні залишається високим, але останні реформи у сфері прозорості та боротьби з корупцією показують покращення ситуації. З конкретною статистикою щодо відсотку корупції в Україні варто звертатися до офіційних звітів та організацій, таких як Transparency International або Anti-Corruption Action Center.

Уряд України повинен приділити належну увагу боротьбі з цією проблемою, впроваджуючи ефективні механізми контролю та запобігання корупції в медичній сфері сектору безпеки та оборони.

Висновки. Підводячи підсумок, ураховуючи реалії сьогодення, зроблено висновок, що питання організації медичного забезпечення членів сімей військовослужбовців як на мирний час, так і на воєнний період, є однією з актуальних наукових проблем і тому потребує вирішення. Зокрема, внесення змін до законів України та інших нормативно-правових актів за різними напрямками, серед яких удосконалення законодавства як з питань медичного забезпечення, так і посилення соціального захисту членів сімей військовослужбовців; приведення рівня матеріального та інших видів забезпечення у відповідність із установленими для них законодавством правами і свободами. Боротьба з корупцією в оборонному секторі вимагає багатогранного підходу, який охоплює як організаційні питання, так і індивідуальну відповідальність. Сприяючи доброчесності, прозорості та підзвітності в оборонному секторі та заохочуючи міжнародне співробітництво, держави можуть зміцнити безпеку, відновити довіру суспільства та забезпечити ефективний і раціональний розподіл ресурсів на пріоритетні оборонні потреби під час воєнного стану.

Література

1. Агенція оборонних закупівель» розпочала процес створення наглядової ради. *АрміяInform*. 2024. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/03/06/agencziya-oboronnyh-zakupivel-rozpochala-proczes-stvorenniya-naglyadovoyi-rady/> (дата звернення: 01.05.2024).

2. Будрін А. Після «ячного скандалу» Міноборони України створило Департамент з питань запобігання та виявлення корупції Міноборони України. *УНІАН: вебсайт*. URL: <https://www.unian.ua/society/minoboroni-ukrajini-stvorilo-departament-zpitan-viyavlennya-korupciji-12180288.html> (дата звернення: 01.05.2024).

3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

4. Про утворення державного підприємства Міністерства оборони України «Агенція оборонних закупівель»: Наказ Міністерства оборони України № 159 від 17 червня 2022. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2022/159_nm.pdf (дата звернення: 01.05.2024).

5. *Цілісність сектору безпеки*. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/> (дата звернення: 01.05.2024).

References

1. Defense Procurement Agency has started the process of establishing a supervisory board. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/03/06/agencziya-oboronnyh-zakupivel-rozpochala-proczes-stvorenniya-naglyadovoyi-rady/>.

2. Budrin A. After the "egg scandal", the Ministry of Defense of Ukraine established the Department for the Prevention and Detection of Corruption of the Ministry of Defense of Ukraine. *UNIAN: website*. URL: <https://www.unian.ua/society/minoboroni-ukrajini-stvorilo-departament-zpitan-viyavlennya-korupciji-12180288.html>.

3. Resolution on Approval of the State Anti-Corruption Program for 2023-2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

4. On the Establishment of the State Enterprise of the Ministry of Defense of Ukraine "Defense Procurement Agency": Order of the Ministry of Defense of Ukraine No. 159 of June 17, 2022. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2022/159_nm.pdf.

5. *Integrity of the Security Sector*. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/>.